

A. W. Vingerhoets

LANDELIJK HERSTEL

BEVRIJDING

Als een geboorte, zo was de bevrijding van het zuiden van ons land. Reeds lang was alles op haar komst voorbereid. Alle door de LO verzorgde onderduikers waren voor 2 maanden van bonkaarten voorzien. Ook aan de ondersteunde gezinnen en anderen die er voor in aanmerking kwamen was een uitkering voor 2 maanden verstrekt. Met het oog op de grote waarschijnlijkheid, dat de treinenloop zou worden gestagneerd, was er vanuit een geheim bureau, dat zich binnen de door Duitsers bewaakte poorten van een groot bedrijf bevond, een estafette-koeriersdienst naar alle districten en rayons georganiseerd. Zodoende hoopte men de gehele LO-familie van Oost-Brabant met een contact over de Maas (bij Herwijnen) met elkaar verbonden te houden. Het illegale bureau NBO (Noord-Brabant-Oost) te Eindhoven ging op non-activiteit en voor het LO-gezin brak een tijd van afwachten aan. Het hart van de illegale activiteit werd nu gevormd door de KP-leiders, die in overleg met de LO-leiders en onder gebruikmaking van vrijgekomen LO-krachten — speciaal uit politiekringen en uit die van oud-militairen —, in alle plaatsen en dorpen ploegen hadden gevormd met een strijddarakter. Naarmate de zenuwachtigheid van de moffen toenam, vermeerderde ook de activiteit dezer strijdploegen. Piloten werden niet meer getransporteerd. Ze doken op veilige plaatsen onder. Velen sloten zich bij de strijdploegen aan; ze konden de zware mitrailleurs bedienen. Eén dezer ploegen beschikte zelfs over een kleine tank.

Steeds duidelijker werden de symptomen ener naderende verlossing. Het wachten scheen lang. Alles ging langzaam, continu, doch met de onweerstaanbare voortgang, als een schroef, die met grote kracht wordt ingedraaid.

Totdat er plotseling iets brak. De continue groei der situatie werd verbroken door een vloedgolf van vluchtenden, die de grote verbindingswegen tussen België en Nederland vulden. Een ontredderd Duits leger en vele burgers met een kwaad geweten haastten zich in paniekstemming als met de duivel op de hielen in de richting Nijmegen. Wat waren wij Nederlanders rustig vergeleken bij deze lieden. Wie had geen leedvermaak? Onvergetelijk voor de bewoners van een Kempens dorpje, was de huilende smeekbede van de zgn. „Ortskommandant” van de streek, een mof-fabrikant-SA-man, die het dorp geterroriseerd had, die zich een verwonding toegebracht had om niet naar het Russische front te moeten, en die zich nu verachtelijk aanstelde om voor hem en zijn gezin een plaatsje te verkrijgen op een overvolle, vluchtende militaire wagen. Nagegrinnikt door de dorpeelingen, reed een wagen op de bocht bijna de heg en een stroompje in, omdat de „wagengführer” angstig omhoog keek naar een overscherend vliegtuig. Toen hij ontdekte dat het een „Messerschmitt” was, brak zijn doodsangst, hij hervond de kracht om naar het midden van de weg te laveren en met galgenhumor riep hij: „Es gibt ja noch einen”.

Zo was Dolle Dinsdag in het zuiden, twee weken voor de bevrijding van Eindhoven. Dan opeens was het weer stil op de wegen. Dagenlang scheen het of er geen geallieerd leger achter de vluchtelingen aankwam. Maar toen begonnen de bevrijdingsweeën te komen. Vliegvelden werden door honderden bommenwerpers aangevallen. Telkens vlogen ook in de meest landelijke dorpjes granaten snerpnd door de lucht. Hier en daar vielen reeds slachtoffers. De spanning, die ieder bevangen had, greep net zo goed de verzetslieden aan. Menig LO'er en KP'er overwoog, dat hij het er tot nu toe goed had afgebracht. Hoe zou het bij deze laatste beproeving gaan? Blij en toch bedrukt, vroeg elkeen zich af: „Zal ik nu zelf de triumpf der bevrijding meemaken?”

Steeds intensiever werd de wegbereiding voor de in aantocht zijnde geallieerden. Hoog in de lucht bromden de verkenners steeds maar weer af en aan, als roofvogels speurend naar hun prooi op de grote wegen. En waar zich een motorvoertuig vertoonde, stortten „dubbelstaarten” zich jankend naar beneden; en òf hun brullend kanonvuur, òf een met dodelijke nauwkeurigheid afgevuurde „raket” deed de Duitse stafwagentjes in vlammen opgaan. Dat was alles nog maar een opwindend kijkspel, maar . . .

Toen kwamen ze. Hier en daar brak een hel los. Torens en huizen stortten ineen. Elders werden dorpen zonder strijd bevrijd. Als een geboorte, zo voltrok zich deze bevrijding, onder oprechte dank aan God en onze bevrijders in gelouterde blijheid.

Overigens nog een angstig bezit, deze amper ademende baby. Hoe doofde de uitbundige vreugde door het Duitse bombardement van het nog slechts één dag bevrijde Eindhoven. Hoe broos en wankel scheen de pas verworven vrijheid, toen honderden Duitse tanks op Eindhoven aandreunden. Door allerlei subtiele oorzaken, zoals een zwak bruggetje en slimme berichten van de daartoe door verzetsmensen aangezette bevolking, kwam het nimmer zover. Daarna begon het grote materiaal der geallieerden aan te rollen. Drie rijen dik, tank aan tank, wagen aan wagen, dag en nacht. Eerst over de grote Valkenswaardse weg, later ook over de Reuselse weg. De overweldigende hoeveelheid materiaal, waarvan ons de piloten reeds verteld hadden, trok aan onze ogen voorbij, en het bleef maar trekken. . .

INITIATIEVEN

En terwijl het gedreun van dit trekken nog aanhield, kwamen de leiders van het verzorgingswerk van de LO en het NSF in Eindhoven bijeen om hun bevrijdingstaak te bespreken: voor het NSF een gewestelijk (Zuid-Nederland) en een provinciaal (Brabant) vertegenwoordiger; voor de LO een provinciaal (NBO), een districts (NBO III) en twee plaatselijke (Eindhoven) vertegenwoordigers. Hoewel niet alle daarvoor in aanmerking komende LO-leiders bijeen waren, omdat 's Hertogenbosch en Tilburg nog niet waren bevrijd, was het toch voor deze kern van leidende figuren verantwoord, zelfs geboden, een initiatief te nemen. Immers de financiële verzorging van de verschillende in verzet zijnde categorieën van ons volk, was voor Noord-Brabant reeds opgelopen tot meer dan f 300.000,— per maand. Dit kon evenmin als de illegale voorziening van distributiebescheiden zo maar worden stopgezet. Daar het MG niet op de hoogte kon worden geacht van allerlei bijzonderheden en dus ook niet in staat kon zijn, zonder de hulp der illegale organisaties, de verzorging der verzetslachtoffers en onderduikers over te nemen, besloten de aanwezigen uit praktische noodzaak, het verzorgingswerk van LO en NSF nog enige tijd te prolongeren. Het werk diende te beginnen, want de illegale verzorging was tot 1 October, dus voor nog slechts enkele dagen voorzien. Vooral in Eindhoven drong de situatie tot handelen. De laatste LO-Top-berichten, die via West-Brabant hadden moeten binnenkomen, waren niet in Oost-Brabant gearriveerd. Zodoende was er alleen maar vaag iets van het „Plan F” bekend. De provinciale vertegenwoordiger van de LO deelde echter mede te weten, dat het in de bedoeling van de Top-LO lag om haar organisatie nog in stand te houden en na de bevrijding met diverse bureaux op te duiken. Hij stelde voor, dit nu voor het thans bevrijde gebied ook te doen, daar het NSF toch zelf niet over een apparaat daartoe beschikte, doch, uit veiligheidsoverwegingen, zolang het gehele land nog niet bevrijd was, niet de naam LO te voeren doch LH (Landelijk Herstel).

Aldus werd besloten. Verder werd besloten, dat, alhoewel het NSF nog wel over financiën beschikte, getracht zou worden om 's rijks financiën in te schakelen. Er ontwikkelde zich al vergaderende een werkplan, en zo is „Landelijk Herstel” haar bestaan begonnen.

START VAN DE ORGANISATIE EN EEN PLAATSELIJK PROEFAPPARAAT

Een der plaatselijke LO-vertegenwoordigers uit Eindhoven concipiëerde een brief aan de Militair Commissaris van het MG, waarin bovenbedoeld werkplan werd uiteengezet. Er werd overleg gepleegd met de burgemeester, de directeur van het Gewestelijk Arbeidsbureau, de directeur van de Gemeentelijke dienst van Sociale Zaken en de Voorzitter van het Borgstellingsfonds Oost-Brabant. Hierop volgde op 9 October '44 een vergadering van de initiatiefnemers van LH. met de Militair Commissaris en alle bovengenoemde instanties. Op deze vergadering werd de regeling door de Militair Commissaris aanvaard en werd door de aanwezige instanties hun volle medewerking toegezegd. Door dit alles heen speelde de wens (ook van enkele verzetsmensen) om de legale instanties zo spoedig mogelijk in te schakelen en de illegale organisaties te liquideren. De ontworpen regeling draagt hiervan ook de duidelijke kentekenen.

De regeling luidde:

- 1e. Het Gew. Arbeidsbureau, in samenwerking met Landelijk Herstel, draagt zorg voor spoedige tewerkstelling van mensen, die tijdens de Duitse bezetting aan de zorgen van LO en NSF waren toevertrouwd. Voor zoveel doenlijk wordt passend werk aangeboden.
- 2e. De gemeentelijke dienst voor sociale zaken verleent financiële ondersteuning naar de gewone normen der burgerlijke overheid aan:
 - a. de vroegere onderduikers of gezinnen der onderduikers, zolang deze nog geen werkgelegenheid hebben;
 - b. de gezinnen of naaste betrekkingen van hen, die in de nog niet bevrijde gebieden zijn ondergebracht, en dus nog niet naar hun haardsteden kunnen terugkeren;
 - c. de onderduikers in het bevrijde gebied, die thuis behoren in het nog niet bevrijde gebied en dus nog niet naar huis kunnen wederkeren. (Zoveel mogelijk worden deze mensen door het GAB aan werk geholpen);
 - d. de achtergebleven betrekkingen van hen, die wegens constructief Vaderlandse daden gefusilleerd, gesneuveld of gedetineerd zijn;
 - e. de hier verblijvende betrekkingen van Engelandvaarders en Nederlandse onderdanen bij de geallieerde troepen, zolang voor hen geen wettelijke regeling getroffen is;
 - f. onze illegale werkers zelve, voorzover zij geen werkgelegenheid hebben en financiële steun behoeven, alsmede hun achtergebleven betrekkingen, voorzoveel deze medewerkers het leven hebben gelaten of zich in gevangenschap bevinden.
- 3e. Om de vroegere onderduikers, die een eigen zaak hadden, in staat te stellen wederom die zaak op te bouwen, wordt het bestaande Borgstellingsfonds voor Oost-Brabant ingeschakeld.
- 4e. De onderduikers, die niet door de LO werden verzorgd en omtrent wier politieke richting en betrouwbaarheid zij over geen gegevens beschikt, behoren met de meeste omzichtigheid behandeld te worden. Voorzoveel dezen zich om werkgelegenheid of financiële ondersteuning'aanmelden, zal omtrent hun persoon, in samenwerking met de Ned. politie een nauwkeurig onderzoek worden ingesteld. Van de uitslag van dit onderzoek zal afhangen, of hun als betrouwbare elementen de nodige hulp wordt verleend, dan wel of zij als onbetrouwbare of vijandige elementen in verzekerde bewaring dienen te worden gesteld.

Overeengekomen werd, dat deze regeling voor Eindhoven in zou gaan op 15 October '44. Binnen een week diende hier dus het apparaat LH, dat voor het gehele bevrijde gebied

moest proefdraaien, te starten. Er werd daarom direct een bureau voor LH-Eindhoven ingericht onder leiding van de LO-districtsleider van het district Eindhoven. Tegelijkertijd startte het LO-bureau Noord-Brabant-Oost (dat door enkele LO'ers in alle stilte weer was ingericht) als gewestelijk bureau LH, onder leiding van de provinciale LO-vertegenwoordiger. Terwijl het plaatselijk bureau praktijkervaring opdeed, had het gewestelijk bureau tot taak om de zich ontwikkelende techniek in een universele organisatie te brengen en deze zo spoedig mogelijk in alle plaatsen, die vrij kwamen, in te voeren. Reeds op 12 October '44, dus 3 dagen na bovengenoemde vergadering, kon het gewestelijk bureau aan het bureau Eindhoven keurig gedrukte registratiekaarten voor onderduikers, alsmede een stempel aanbieden. Al spoedig kwamen er voor allerlei doeleinden universele formulieren en werd de taak van de bureaux in een 15-tal instructies, waarvan de eerste uitging op 24 October '44, vastgelegd. Elk gebied dat vrij kwam werd onmiddellijk vanuit het gewestelijk bureau bezocht, soms onder de moeilijkste omstandigheden. Zodoende verzezen binnen korte tijd, in geheel Brabant, Zeeland en Zuid-Limburg, overal bureaux Landelijk Herstel, die door het gewestelijk bureau werden geïnstrueerd en van materiaal voorzien. En het liep! Het liep zelfs voortreffelijk! Bijna in alle nood kon worden voorzien. Meer dan 100.000 stuks kleding en schoeisel werden uitgereikt. Via advertenties en aanplakbiljetten stroomden de gegadigden naar de bureaux-LH en als een grondig onderzoek uitwees, dat de betrokkene betrouwbaar was en dat de nood verband hield met het verzet, dan kwam geen enkele tevergeefs. Op de diverse bureaux werden duizenden onderduikers geregistreerd en weer voorzien van legale legitimaties en distributiebescheiden. Niets werd nagelaten om ze weer volledig te reclasseren. Men kan zonder schroom zeggen, dat, nog voor '44 ten einde was, de organisatie Landelijk Herstel in het gehele Zuiden zeer goed voor haar taak berekend was en dat zij haar praktische taak ook overal uitstekend vervulde. Dit is te meer verheugend als men in aanmerking neemt, dat de organisatorische samenwerking niet altijd even goed vlotte.

MOEILIKHEDEN

Tegelijk met de start van het door de Militair Commissaris aanvaarde apparaat, begon ook de bestaansstrijd van het particuliere initiatief ter verzorging van de verzetsvluchtoffers der illegaliteit.

De illegaliteit probeerde voor Landelijk Herstel publiekrechtelijke bevoegdheden en faciliteiten te verkrijgen, daarbij leunend op het MG, dat toen nog weinig van zijn prestige had ingeboet. Het MG werkte daarin echter niet mee, doch stelde zich in op een spoedige liquidatie van LH, dat door hem uitsluitend als afwikkelbureau volgens de afgesproken regeling beschouwd werd. LH ging echter al zeer spoedig buiten deze regeling handelen. Om te vermijden, dat de verzetsverzorgden naar het „armenloket" moesten, werd de ondersteuning op de bureaux-LH uitbetaald, terwijl dit later werd verrekend met de gemeentelijke dienst van sociale zaken. Daarenboven werd door LH uit de middelen van het NSF gesuppleerd tot bedragen naar door de LH opgestelde normen, nl.: van het inkomen in '40, vermeerderd met 25 %, werd 80 tot 90, in sommige gevallen 100 % uitgekeerd.

De geschiedenis heeft bewezen, dat deze strijd om een zelfstandig bestaan goede zin had. Niettemin gaf hij aanleiding tot onenigheid tussen de verzetsmensen onderling. Toen nl. de andere districten na Eindhoven bevrijd waren, kwam er weliswaar in het beleid van de aldaar gestichte bureaux-LH uniformiteit door de centrale instructies, doch voor wat betreft de idee over de taak van LH hield ieder district er zijn eigen mening op na. Zo verscheen bv. in één der districten een aanplakbiljet, overeenkomstig de instructies, echter

met de volgende eigen toevoeging:

„ . . . Het is de bedoeling van LH om in samenwerking met het gehele Nederlandse volk, voor het te laat is, een waarlijk rechtvaardige samenleving op te bouwen. Iedere gegronde, met bewijzen gestaafde klacht, wordt door ons gaarne „aanhoord” en wij doen een beroep op alle goede Nederlanders van hun hart geen moordkuil te maken, maar hun klachten mede te delen, opdat alle inlichtingen in één hand verzameld, een machtig en waarlijk democratisch middel zullen zijn om tot de door iedereen verlangde zuivering te geraken.

Nederlanders Kankert. Maar doet het bij ons.”

Vanzelfsprekend gaf dat in organisatorisch verband moeilijkheden. De NSF-vertegenwoordiger wilde wel een verzorgings-, maar geen klachtenbureau financieren. Een der districten wilde haar overigens voorbeeldige werkwijze al te dwingend aan de anderen opleggen en wees sommige door het gewestelijke bureau geïnstrueerde taken af. Zo onstond van verschillende districten onderling aan elkaar tegengestelde critiek op het beleid van het gewestelijk bureau, dat een middenweg trachtte te bewandelen, doch er ook nog een eigen mening op na hield. Hierdoor kwam de gezagskwestie aan de orde.

Er zijn verschillende oorzaken van menselijke aard voor dit gebrek aan samenwerking aan te wijzen, maar een voorname aanleiding tot de moeilijkheden is ongetwijfeld te zoeken in het intussen bekend geworden LO-Top-besluit van 15 October '44 dat voor de LO instrueerde:

In elke plaats een bureau onder leiding van de feitelijke LO-leiders met als taak:

1. registratie der LO-leden,
2. registratie der duikers,
3. registratie der steungevallen,
4. registratie der schadegevallen van medewerkers en andere verzetsslachtoffers,
5. registratie der organisatiemisdadigers,
6. registratie der landverraderlijke elementen,
7. arbeidsbemiddeling der duikers.

Over deze taken kon men het niet goed eens worden. Vooral punt 6 leverde moeilijkheden op. Intussen organiseerde zich de Gemeenschap Oud-Illegale Werkers Nederland (GOIWN), als bundelingsorgaan van oud-illegale werkers, die eveneens gezag opeiste over LH, en die beperking vroeg tot de zuiver sociale taak. De positie van het gewestelijk bureau werd er niet gemakkelijker op en zijn werk zou een zeer ondankbaar werk geweest zijn, ware het niet, dat, zoals reeds gezegd, het verzorgingswerk plaatselijk overal zeer vlot en goed verliep. Toch moest er iets geschieden om de organisatie meer gezond te krijgen. De leden van het gewestelijk bureau, die zich meer LO'er dan GOIWN'er gevoelden, zochten steun bij de LO. In een interprovinciale vergadering van de LO-Zuid-Nederland, die onder leiding stond van de vertegenwoordiger Zuid-Nederland in de Top, op 26 Januari '45, verdedigde de voorzitter het opvolgen van het Topbesluit van 15 October '44. Hierbij moest punt 6 van de taken gezien worden als kanalisatiemogelijkheid der klachten naar de bevoegde daarvoor ingestelde instanties.

In de discussie was men algemeen van opinie, dat het vervullen van door de Top opgedragen taken, een LO-kwestie was, welke beoordeling buiten de GOIWN lag. Ook waren alle aanwezigen van mening, dat de LO haar eigen contacten moest onderhouden en zich nog niet in de GOIWN moest oplossen. Daar deze LO-contacten in de practijk niets anders waren dan de bureaux-LH, alle in dezelfde gezagsverhouding tot het gewestelijk bureau LH, kwam de naam Landelijk Herstel nog op de helling. Eenstemmig werd echter besloten om deze naam, die reeds ingang had gevonden bij Vorstenhuis, Regering, MG, Commissaris der Koningin, Burgemeesters, Distributiediensten, Rijksbureaux en

bij het volk, te handhaven. Bovendien had de vergadering er geen bezwaar tegen, dat LH een dubbele met de GOIWN gecoördineerde taak bleef vervullen. Ter verduidelijking van de positie van LH werd voorgesteld aan haar naam toe te voegen: Sociale dienst der GOIWN.

Men zal begrijpen dat deze gecompliceerde, in zekere zin tweeslachtige houding, de moeilijkheden niet wegnam. In wezen werden hier grieven betreffende de vertegenwoordiging van de LO in de GOIWN en betreffende het voortbestaan van de illegaliteit in organisatorisch verband op de rug van LH uitgevochten. Eerder verscherpte het de tegenstelling tussen sommige personen en districten enerzijds en het gewestelijke bureau LH anderzijds. Dit des te meer omdat de GOIWN het pleit in Zuid-Nederland definitief won.

VERBETERING

Toch bleek dit de crisis te zijn waarop beterschap volgde. Er kwam eensgezindheid en ondubbelzinnigheid in het streven van de illegaliteit. De organisatie der GOIWN zette zich in het gehele zuiden door. Het gewestelijk bureau LH en enkele onwillige districten legden zich meer en meer bij het gezag van de Interprovinciale Vergadering (IV), toporgaan der GOIWN, neer. Daartegenover stelde de IV — inziende dat zij zelve de leiding over LH zo maar niet kon overnemen en met begrip voor de onderscheiden taken — een wetgevende commissie voor LH in, waarbij de benoeming zo uitviel, dat toch weer de feitelijke leiders van LO en NSF, dus de leiders van LH, aan het hoofd van de Sociale dienst der GOIWN-LH kwamen te staan. Nu de gezagskwestie formeel geregeld en aanvaard werd, vlotte de samenwerking ook beter.

CONTACT MET DE REGERING

In deze ontwikkeling speelde nog een geheel ander, reeds aangeduid aspect een voor de geschiedenis belangrijke rol, nl. de voortdurende strijd voor de erkenning van het bestaansrecht van een verzorgingsinstituut voor verzetsslachtoffers, als particulier initiatief in de geordende maatschappij.

Het contact met de eerste vertegenwoordiger van de Nederlandse regering: de Militair Commissaris, is hierboven reeds vermeld. Hij had tot taak de meest urgente regelingen te treffen. Achter hem kwam een grote in Engeland voorbereide hulporganisatie in MG-verband, verdeeld in allerlei diensten, die de abnormale burgeraangelegenheden in de bevrijde gebieden hadden te regelen. Toen de geallieerde legers dieper Duitsland introkken, kwamen de voor ons land bestemde hoofden van genoemde diensten naar België. Zij vestigden zich met hun staven in Brussel. Eén der voornaamste diensten was die der Repatriëring. Hieronder vielen de problemen van alle „Displaced Persons” (DP's), dus ook die van het terugvoeren van de onderduikers in het normale leven. Toen LH reeds lang functioneerde, merkte men in Nederland behalve in enkele grensplaatsen nog steeds niets van die dienst. Waarschijnlijk had zij zich veel meer ingesteld op de grote stroom van tienduizenden, die uit Duitsland werden terugverwacht: tewerkgestelden, geëvacueerden, gevlucht gespuis, maar ook politieke gevangenen, die ter wille van de goede zaak in de concentratiekampen terecht waren gekomen. Deze laatste categorie was er een, waarvoor LH zich bij uitstek interesseerde. Bij hen waren de vrienden, die de SD uit de gelederen van het verzet had gerukt. In wat voor toestand zouden ze zijn? Dat ze op zeer bijzondere wijze, omringd met de uiterste zorg ontvangen moesten worden, stond voor allen vast.

Van deze gedachten vervuld, togen enkele leden van het gewestelijk bureau-LH naar Brussel om zelf de verbinding tussen Repatriëringdienst en LH tot stand te brengen. Na

een bespreking van een uur met het hoofd van de Repatriëring was al overduidelijk het nut van dit contact gebleken. De in Engeland ontworpen organisatie was ontzettend uitgebreid, doch uitgezonderd een kleine staf, slechts op papier aanwezig. Ook paste de organisatie op verschillende voorname punten niet op de praktijk. De bespreking verliep klaarblijkelijk tot beider genoegen en er zijn er nog verschillende in Brussel en Eindhoven gevoerd, o.a. ook met de chef staf van het MG, waarbij de algemeen voorzitter van de GOIWN voor LH optrad. Door het gewestelijk bureau LH werd, onder gebruikmaking van de gegevens, enerzijds in de praktijk, anderzijds uit de besprekingen met de Repatriëringdienst en uit door haar verstrekte gegevens opgedaan, een volledig in details uitgewerkt ontvangstplan opgesteld, waarbij LH als particulier initiatief ingeschakeld werd om de ex-politieke gevangenen te ontvangen, te schiften en te verzorgen. Dit plan werd aan de chef staf-MG en aan het hoofd van de Repatriëringdienst aangeboden. De inschakeling van LH vond gemakkelijk ingang, omdat men toch nog niet over een apparaat beschikte, omdat bij de schifting de hulp van de illegaliteit moeilijk gemist kon worden en omdat men had kunnen constateren, dat de LH-recherchediensten, welke in samenwerking met de politie ter onderzoek naar de betrouwbaarheid van de duizenden onbekende onderduikers gevormd waren, goed functioneerden en LH ook in de verdere verzorging niet te kort schoot. Het zou echter nog maanden duren alvorens de bevrijde gevangenen de voet op vaderlandse bodem konden zetten. Later kwam deze ontvangstaak bijna uitsluitend op de schouders van LH-Eindhoven te rusten, dat zich uitstekend en tot tevredenheid der autoriteiten, die hun volle medewerking gaven, van deze taak heeft kunnen kwijten.

In die tussentijd moesten al deze plannen worden geconfronteerd met een overkoepelingsplan, dat tussen de vermoeiend vele overkoepelingspogingen van allerlei personen en instanties niet te negeren viel, nl. de regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken nopens de organisatie van de verzorging der oorlogsslachtoffers, welke in twee secties: a. Sectie geldelijke en maatschappelijke verzorging der oorlogsslachtoffers, en b. Sectie afvoer burgerbevolking, o.a. al het werk van LH omvatte. Het moet gezegd worden, dat er inderdaad een chaos van Mil. Gezag, Burgerlijk Gezag en particuliere hulpacties en instanties bestond, waarin iedereen lijn en verband wilde brengen, hetgeen echter niemand gelukte. Het ingrijpen van de Minister moest dus wel worden toegejuicht, maar naar de mening van de illegaliteit was het verzetsslachtoffer er in de regeling van de Minister slecht afgekomen. Dit werd niet onder stoelen of banken gestoken. Reeds bij de bespreking van het concept in Febr. '45, waarbij door de Minister, de NSF-vertegenwoordiger voor Zuid-Nederland en de provinciale LO-vertegenwoordiger waren uitgenodigd, werd de ongerustheid over een voldoende waardige behandeling van de verzetsslachtoffers door beide laatstgenoemden tot uiting gebracht. De stemming onder de aanwezigen was daarbij niet erg welwillend. Het enige lichtpunt werd gegeven in de laatste alinea van een rondschrijven aan de burgemeesters betreffende de regeling, waarin een mogelijkheid voor het particulier initiatief gelaten werd. Letterlijk kon men daar lezen: „Bij de uitreiking van uitkeringen aan oorlogsslachtoffers zullen particuliere instanties, welke zich tot dusverre op dit terrein hebben bewogen, en zich nog bewegen, met inachtneming van daaraan te stellen voorwaarden, desgewenst worden ingeschakeld.” Een concept van dit rondschrijven was ter discussie op de bespreking aanwezig, zodat de Minister door verwijzing naar de geciteerde zin, met een vage toezegging, dat dit punt zijn aandacht zou hebben, de bezwaren van de vertegenwoordigers der illegaliteit afdeed. Verscheidene vooraanstaande figuren uit het verzet hebben hierna de Minister over deze zaak niet officieel benaderd. De toegang was vrij gemakkelijk, omdat Zijne Excellentie in die tijd nog in Eindhoven woonachtig was. Op één der laatste besprekingen, d.d. 16 Maart '45, stopte de Minister alle

bedenkingen, met de betuiging van zijn goede bedoelingen met LH en het dringend beroep op vertrouwen. Hij verzocht om een rapport, inhoudende een taakomschrijving, zoals deze door LH als de hare werd gezien.

Daarop werd het door de GOIWN ingestelde bestuur van LH op 19 Maart '45 te Eindhoven bijeengeroepen om over de inhoud van het rapport overleg te plegen. Ook werden de beide uit het nog niet bevrijde gebied overgekomen LO-gezanten gepolst. Op 21 Maart vertrok de Minister echter plotseling naar Londen. Toch kon hem op 22 Maart door een der leden van het bestuur LH het gevraagde rapport te Londen ter hand worden gesteld. LH had zich in dit rapport beperkt tot de verzorging van de verzetsslachtoffers en de afwikkeling van het vroegere illegale werk. De eerstvolgende bespreking met de Minister vond op 19 Mei in het toen bevrijde 's Gravenhage plaats, onder aanwezigheid van twee leidende figuren van het Ned. Volksherstel (NVH). Dit was tevens het laatste directe contact van LH met de regering, want ook in het Noorden van ons land bleek de regeling van de Minister op dezelfde bezwaren van de zijde van het particuliere initiatief der illegaliteit te stuiten. De erkenning van het particulier initiatief op de onderhavige gebieden is daarna onder invloed van NVH en Stichting '40-'45 tot volle tevredenheid van deze laatsten gevolgd. Intussen was echter in het Zuiden ingevolge de regeling van de Minister, het Centraal Bureau voor Oorlogsslachtoffers (CBVO) ingesteld. LH bleef niettemin voor haar taak ingeschakeld, wat praktisch ook haast niet anders kon. De samenwerking tussen LH en CBVO ging zeer goed. De normen voor financiële steun lagen bij het CBVO gunstiger dan bij de gem. dienst van soc. zaken. Het district Eindhoven ging op den duur zijn verzorgingsgevallen geheel aan het CBVO overdragen. Dit geschiedde o.a. onder invloed van de slechte financiële positie van het NSF voor de bevrijding van de rest van ons land waar inmiddels de nood hoog gestegen was.

CONTACT MET HET BEVRIJDE NOORDEN

Overall in het Zuiden, in de kerken, op vergaderingen, in de gezinnen en vanuit de binnenkamer, stegen de gebeden voor het lijdende Noorden op. Iedereen stelde zich in op hulp, offerde, spaarde daarvoor, of men zette zich bovendien nog persoonlijk in bij een of andere hulpactie. Ook de illegaliteit maakte zich op om bij de eerste mogelijkheid daartoe direct contact op te nemen op haar terrein in het Noorden. De bedoeling was om de illegaliteit aldaar, die wie weet in wat voor apathische toestand zou geraakt zijn door het enorme lijden, te laten profiteren van de lessen die men inmiddels in het Zuiden had opgedaan. Ook LH had haar missie. In een aantal voordrachten werd aan degenen, die voor de illegaliteit contact op zouden nemen met het Noorden, tezamen met de verstrekking van een mapje materiaal, zoals verslagen en formulieren, alle betrekking hebbend op het verzorgingswerk en de daarbij behorende samenwerking met de instanties, de kennis en paraatheid bijgebracht om het verzorgingswerk voor de verzetsslachtoffers zo gemakkelijk mogelijk te kunnen laten starten. Helaas is het aan de illegaliteit niet op andere wijze mogen gelukken, ook niet na de meest krachtige pogingen, dan in militaire kleding en wel in MG-verband doorlating naar het bevrijde gebied te verkrijgen. De ontvangst in het Noorden, speciaal in het Westen des lands, was wellicht ook door de roep, dat men een individuele bundeling van het verzet wilde forceren, soms zeer gereserveerd. Zeer waarschijnlijk heeft echter het contact in het Oosten des lands, voor wat het werk van LH betreft, wel nuttig effect gehad. In hoeverre dit in het Westen het geval is geweest, valt moeilijk na te gaan. Wel ontstond er een zeer nuttig contact met de Stichting '40-'45. Op 23 Mei '45 woonden de provinciale NSF-man, tevens voorzitter van de GOIWN, en een provinciale LO-man, tevens leider van het gewestelijk bureau LH, hun eerste

vergadering met '40-'45 bij. Wel verschrikte het spook van „de individuele bundeling” af en toe even de bespreking, doch al direct werden nuttige ervaringen en inzichten uitgewisseld. In de volgende vergaderingen, die alle door vertegenwoordigers van LH werden bijgewoond, groeide '40-'45 en LH hoe langer hoe meer naar elkaar toe.

Op 27 Juli '45 vergaderde het gehele gewest Brabant, Zeeland en Limburg, met al haar gewestelijke, resp. districtsvertegenwoordigers van LH, tezamen met de directeur van '40-'45, te Eindhoven. Het doel van deze vergadering, waar tevens aanwezig waren de door de GOIWN benoemde leidinggevende commissie voor LH, was de bespreking van de coördinatiemogelijkheid van '40-'45 en LH. Na verschillende uiteenzettingen en discussies besloot de vergadering, onder meer:

1. LH zal, indien dit overeenstemt met het resultaat der conferentie van de Minister President, met NVH en '40-'45 over de regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken, de gevallen die tot de zorg van '40-'45 behoren weer overnemen van het CBVO.
2. LH zal het werk der Stichting '40-'45 voor het Zuiden op zich nemen.
3. De naam LH zal op een nader overeen te komen tijdstip plaats maken voor de naam Stichting 1940-1945.

Op de vergaderingen van de GOIWN werd in gelijke zin over de verhouding tussen LH en '40-'45 gedacht en beslist.

Zo ebde de geschiedenis van LH af en kwam tegelijkertijd die van de Stichting '40-'45 in Brabant, Limburg en Zeeland op.